

Gençliğin Toplumsal Değişmedeki Rolü ve Ülkemiz Gençliği

Doç. Dr. Mahmut TEZCAN (*)

Toplumsal değişmede gençliğin rolü nedir? Bu sorunun yanıtı, kuşkusuz, toplumların gelişmişlik düzeylerine ve gençliğin, belirli yaş dönemlerine göre değişik nitelikte olacaktır. Konuyu bu açılarından değişik ülkelerden örneklerle açıklayacağız. Daha sonra ise bu konuda ülkemiz gençliğinin durumunu ele alacağız.

A. Gençliğin Tutuculuğu

Özellikle A.B.D. gibi sanayileşmiş ülkelerdeki bazı araştırmalarda lise gençliğinin tutucu oldukları görülmüştür. 1950 yılındaki Amerikan liselerindeki araştırmalarda gençliğin değişik görüşlere tahammülsüzlüğü saptanmıştır (1). Özetle, sanayi ülkesinde ergenlik döneminin tutuculuğu söz konusu olmuştur. A.B.D.deki gençlerin toplumlarını değiştirmeyi öğrenmekten çok, toplumda seçkin konumlarını doldurmaya hazırlandıkları gözlenmiştir (2). Bununla birlikte, orada lise öğrencisi, doğrudan işe giden, çalışan gençlikten daha az tutucudur. Ortalama bir genç, radikal değildir, toplumsal düzeni yeniden yaratmaz ve bozmaz (3).

Az gelişmiş ülkelerde özellikle Afrika gençliğinde ana babaya bağımlılık isteği, köklerden kopmama özlemi günümüzde varlığını sürdüren önemli bir kültürel değerdir. Oysa okul, genç Afrikalıların köklerinden kopmaları sürecini hızlandırmaktadır.(4).

(*) A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi Öğretim Üyesi.

(1) Lauer, H. Robert : Perspectives On Social Change, U.S.A. 1974, s. 176.

(2) Lauer, a g e . s. 177.

(3) Lauer, a g e . s. 178.

(4) Boubakar, Iy : Geleneksellekle Çağdaşlık Arasında Afrika Gençliği, Unesco'dan Görüş, sayı : 11.

B. Gençlikte Radikalizm

Bununla birlikte gençler arasında hem sağ, hem de sol açıdandan uç noktalarda olanlar da vardır. Bunlar kendilerini radikal olarak nitelerler. Nitekim 1960 yılından sonraki A.B.D. deki öğrenci ayaklanmalarında eşitlikçilik, keyfi yönetim aleyhtarlığı, doğmacılığa karşıtlık, ahlaksallık, toplumsallık, geleneksel kurumsal rollere karşı güvensizlik, üniversitelerdeki demokrasi ve eğitim eşitliği gibi üniversite sorunları, yoksulluk gibi ulusal ve barışçılık, nükleer denemeler vs. gibi uluslararası sorunlara yönelik hareketler oluşmuştu (5). Fakat bunların hepsini de kuşkusuz radikal görüşler ve eylemler olarak nitelendiremeyiz.

Bugün gençlik, sadece siyasal değişme alanında değil, bilim, teknoloji ve ideoloji alanlarını da bir erdem durumuna getirmiştir.

Gençlik, birçok ülkelerde, toplumsal değişimin bir yönü olan toplumsal hareketler ve devrimlerde öncü olmuştur. İngiltere'de Protestan reformu ve devrimleri, Fransa, Küba, U.S.A., Çin ve başka ülkelerde gençlik, bu olaylara geniş ölçüde katılmıştır. II. Dünya Savaşından sonra Japonya ve Almanya'da gençlik, çağdaşlaşma çabalarında ve yeni toplum yaratmada geniş rol oynamıştır.

Az gelişmiş ülkelerde gençlik, toplumsal değişimde daha etkin durumdadır. Tüm bu ülkelerde gençlik, kalkınma ve özellikle siyasal etkinliklerde - ideoloji ve eylem açısından - geniş rol oynamaktadır. Gençlik, bu ülkelerde geleceğin siyasal önderi olarak, siyasal konularda seçkin (Elit) rolü oynar (6). Gençliğin değişmeye katılım isteği, muayyen sosyo - kültürel etmenlerin işlevleri olmaktadır. Bu konuda ergenlik dönemindeki aşılık beklentisi, üniversitenin etkisi gibi etmenler örnek olarak gösterilebilir.

Gencin genel konumu, onun etkili toplumsal değişmelerdeki rolünü etkiler. Örneğin Musgrove'e göre yüksek statü, genci tutuculuğa götürmektedir. — Genç, yetişkin yaşamından soyutlanmış olsa bile - Plain Indians ve Afrikadaki Nuer'lerde olduğu gibi. Fakat soyutlanma, aşağı konum ile birleştiğinde gençler muhtemelen değişimde önder durumundadırlar. Nigeria'da Tiv'ler ve New

(5) Gögüs M : «Amerikan Üniversitelerindeki Öğrenci Hareketlerinin Mahiyet ve Nedenleri» 1968 Yılı Öğrenci Hareketleri, Ankara 1969, s. 153 ve 159 v.d.

(6) Berger, B. : Societies In Change, U.S.A., 1971, s. 207.

Guinea'nın Manusları bu konuda örnek olabilirler. Musgrove'e göre gencin konumu yükselse değişim oranı az olacak, aşağı konumda ise, değişme fazla olacaktır (7). Ayrıca ideoloji ve gerçekçilik arasında açık bir çelişki varsa bu durumda genç, yine muhtemelen değişmede önderlik yapar (8). Bu durum A.B.D.'de 1950-1960 olaylarında açıkça görülmekte idi. Amerikan ideallerinde açık bir çelişki vardı ve birçok Amerikan genci radikalleşmiş oldu. Genç radikaller bu idealleri reddetmediler. Gençler bu idealleri hem öven, hem de onlara ihanet eden toplumu reddetmekte idiler. Değişimin gizil kaynağı olan ideoloji ve gerçeklik çatışması olduğu zaman herhangi bir toplumun genci, genellikle mevcut toplumsal düzene ekonomik ve psikolojik bağlantı göstermez.

Gelişmiş ülkelerdeki gençliğin toplumsal değişim açısından bir başka özelliği ise, toplumlarındaki bazı gelişmeleri benimsememeleridir. Oralardaki bilimsel ve teknik ilerlemeler, iletişim ve ulaşım araçlarının dünyayı küçültmesi, yetişkinlerin gerçekleştirdikleri nükleer bombalı ve napalmlı şiddet dünyası, gençleri etkilemektedir. Bu gençler, artık bolluk ve refah toplumuna kavuşma ile yetinmemekte, bir yaşam anlamı aramaktadırlar. Barışçılık ve bombaya karşı olma gösterileri bunun belirtileridir. Hippy, provo, andreumpter, huligan, halbstarke, vitteone, yakusan, beatnik adlarıyla ortaya çıkan gençlik grupları, bencil bir bolluk toplumuyla bilinçli ya da bilinçaltı bir yabancılaşma ürünü olmaktadır. (9) Bu yabancılaşmanın bir başka kaynağı da geleneksel yapılı yetişkin kültürü ile gençlik kültürünün değer yargıları yönünden çatışmalarıdır.

Gençliğin değişme yarattığı bir başka durum da, o toplumun hızlı bir değişmeye tabi olmasıdır (10). Tarihsel olarak devrimsel öğrenci hareketleri, geçiş durumundaki toplumlarda ortaya çıkmıştır. Çağdaş dünyada öğrenci hareketleri, özellikle çağdaşlaşan ülkelerin özelliğidir. Bunun çeşitli nedenleri vardır. Örneğin kaçınılmaz ve yoğun kuşaklar çatışması, yüksek derecede ideolojik kutuplaşma, eğitilmiş gençliğin yetersiz istihdamı, basit, yetersiz üniversiteler gibi nedenler. Bu nedenlerin hepsi de sanayileşmeye geçiş durumundaki toplumumuz bakımından söz konusu olmuştur. Fakat, eğitim ve öğretim sorunları yine 1968 sonrası hareketlerde de rol oynamıştır.

(7) Musgrove. F : Youth And The Social Order, U.S.A., 1965, s. 217.

(8) Lauer, a.g.e., s. 185.

(9) Meray, S : İnsanca Yaşamak, İstanbul, 1983, s. 100.

(10) Lauer, a.g.e., s. 186.

C. Afrika Gençliği :

Bugünkü Afrika gençliği, özel bir durum göstermektedir. Geleneksel Afrika toplumu, gençliğin bağımsızlığa kavuşmasına olanak vermemektedir. Bu nedenle genç Afrikalı, sabırsızlık ve başkaldırı belirtileri gösterir. Fakat bunlara rağmen yine de geleneksel toplumun eğitim sistemiyle biçimlendirdiği Afrikalı genç, başkalarıyla bir arada yaşama alışkanlığı, hizmet aşkı, ailesi ile özdeşleşme bilinci, meslek sevgisi, topluluğun değerlerine bağlılık, toplulukla özdeşleşme bilinci gibi birbiriyle ilişkili özellikler taşır (11). Günümüzde Afrika devletlerinde modernleşme hareketleri başlamıştır. Gençlik de toplumla fiilen ve ruhsal olarak uyumsuzluk içindedir. Bunun nedenleri, gençlik nüfusunun artışı, kentleşme, siyasal boyutlu ulusal birimlerin oluşması, karmaşık ve organik işbölümüdür. Böylece gençliğin toplumla bütünleşme kopukluğu süreci başlamıştır. Gencin içinde geliştiği toplumsal grup daralmış, akrabalık ilişkileri eski boyutlarından sıyrılmış, klanlar ve soylar yerlerini geniş aileye bırakmış, kentlerde çekirdek aile çoğalmaya başlamıştır. Çok sayıdaki genç, öğretim sisteminin dışında kalmıştır (12). Hiçbir mesleksel eğitimden geçmeden yetişmektedirler. Böylece işsizlik ordusu oluşturmaktadırlar. Modernleşme, geleneksel topluma özgü eğlence duygusunu da kaybettirdiği için, gençler atalarına yarasız biçimde öğrenememektedirler. Böylece bugünkü Afrika gençliğinde yoğun bir bunalım söz konusudur.

D. Toplumumuz Gençliği

Gençlik toplumumuzda Osmanlı döneminden bu yana yenilikçilik simgesi olmuştur. Bu yenilikçilik Türk toplumunu ileriye götürmek biçiminde gerçekleşmiştir. Osmanlı döneminden beri batıcılık, ve Cumhuriyet döneminde Atatürkçülük, gençliğin benimsediği amaçlar olmuştur. 1968 yılında özellikle üniversite öğrencisi, eğitim alanında reform çabalarının gerçekleşmesine girişmiş ve demokratik yollardan isteklerinin çoğunu elde etmişlerdir (13).

(11) Boubakar, Ly : «Geleneksellelikle Çağdaşlık Arasında Afrika Gençliği» Unesco'dan Görüş Derg., sayı : 11, 1981. a.g. yazı.

(12) Boubakar, a.g. yazı.

(13) Tezcan, Mahmut : «Memleketimizin Yüksek Öğrenim Kurumlarında Öğrenci Hareketleri ve Ortaya Çıkardığı Sorunlar.» 1968 Yılı Öğrenci Hareketleri isimli kitapta.

Değişen koşullara üniversitelerin de kendilerini uydurmaları açısından ele alınan öğrenci istemlerinin çoğu gerek kamu oyu, gerek üniversite çevreleri ve gerekse siyasal iktidarca haklı istekler olarak karşılanmış ve onaylanmıştır (14). Böylece öğrenciler toplumumuzda bir baskı grubu oluşturmuşlar, sınav ve öğretim yönetmeliklerini kendi lehlerine değiştirtmişler ve kısmen de yönetime katılmışlardır.

1968 yılı sonrası öğrenci hareketleri ise, genellikle siyasal ve ideolojik bir görünüme bürünmüştür. Bunda ülkenin sosyo-ekonomik sorunlarının çokluğu, bu sorunların çözümü konusundaki görüş ayrılıkları rol oynamıştır. Fakat eğitim ve öğretim sorunları yine 1968 sonrası hareketlerde de rol oynamıştır.

1968 yılından sonraki öğrenci hareketlerini bir kısım çevreler ve ilgililer pek ciddiye almamışlar, önem vermemişlerdir. Bazı çevrelerce bu olaylar, toplumsal bir bunalımın ifadesi ya da toplumsal düzene karşı tepki olarak nitelendirilmiştir. Olaylara bu açıdan bakanlar, gençlik hareketlerini çağ gereklerine uymayan kurum ve değer yargılarının yarattığı patlamalar olarak görmüşlerdir. Aslında bu değerlendirme daha geçerlidir. Çünkü toplumumuz hızla değişmektedir. Bu değişen toplumun istemlerine, mevcut kurum ve değerler yeterli olarak yanıt verememektedir.

Gençlerin şiddete başvurmaları da söz konusu olmuştur. Her ne kadar şiddet, benimsenmeyen bir davranış olmakla birlikte, böyle bir şiddet ortamının yaratılmasında yetişkinlerin rolünü ve yurtdışı güçlerin kışkırtmalarını da gözden uzak tutmamak gerekir. Toplumda çok gerekli reformların savsaklanması, politika oyunlarının sürüp gitmesi gibi durumlara seyirci kalamamak, şiddetli teşvik etmiştir. Ülkemizdeki öğrenci olaylarının 1968 yılından itibaren uzun süre devam etmesinde teknolojik gelişme, toplumu dev çabalarla değiştirme, kendisinin göreve çağırılmasını isteyen programlar istenmesi gibi tamamen Türkiye'nin hızla sosyo-ekonomik kalkınması isteği ağır basmıştır.

Bizdeki gençlik, Batı ülkelerindeki gibi tüketim toplumu ile bolluk uygarlığını eleştirmeden farklı olarak, böyle bir topluma eşitlik ve adalet içinde erişilmesini istemiştir. İşte bu isteklere sırt çevirmiş, ciddiye almamış yöneticilerin olayların şiddete dönüşmesinde sorumluluğu oldukça fazladır. Siyasal partiler, öğ-

(14) Tezcan, a.g. yazı.

rencileri, kendi amaçları için de kullanmak istemişlerdir. Oysa yöneticiler, Atatürk ilkeleri doğrultusundaki kalkınma modelini gerçekleştirecekleri yerde, gençleri farklı iki ideolojik gruba ayırmayı teşvik etmişlerdir.

Gençliğe ilişkin olumlu ve yapıcı bir politikamız olsa idi, gençlik sorunları kuşkusuz azalacaktı. Onları bir bütünün sayılarak giderek artan parçaları olarak saymak, isteklerine kulak vermek, onları anlamak genç yetişkinler olarak görmek, bu politikanın ilkeleri olmalıdır (15).

E. Avrupa Gençliği

Avrupa gençliğinde durum farklıdır. Onlar da sorunlar karşısında sürekli tepkilerini belirtmektedirler. Giderek artan işsizlik, konut yetersizliği, çevre kirlenmesi, nükleer santraller gibi konularda sık sık kitle gösterilerine başvurarak bireysel mutluluk ya da mevcut durumu korumaya yönelmektedirler. Avrupa'da bireyci ve keyfe yönelmiş bu kuşaklar, yaşlılara ve yabancılara çatmaktadır. Dünyanın kötü durumundan kendilerini sorumlu tutmayan gençler gönüllerince yaşamayı tercih etmektedirler. Batı Avrupa'nın en büyük sorunlarından birisinin de gelecek için umudunu yitirmiş inançsız bir gençlik kuşağının varlığından politikacılar da endişe etmektedir. Barış gösterileri, bugünkü dünyanın daha kötüye gitmesine engel olmak içindir. Üçüncü Dünya Savaşını istememektedirler. Avrupa'ya Amerikan ve Sovyet Füzelelerinin yerleştirilmesine pasif bir eğilimden çok diledikleri gibi yaşamak istediklerinden karşı gelmektedirler (16).

Gençlik, günümüzde ister gelişmiş olsun, ister gelişmekte olan ülkelerde olsun, toplumsal değişimde, toplumun çağdaştırılmasında gözardı edilemeyecek, dikkate alınacak önemli bir role sahiptir. Bu gerçeği tüm politikacıların, yöneticilerin yetişkinlerin kabul etmesi gerekir.

(15) Meray, a.g.e., s. 114.

(16) Vassaf, Gündüz : Daha Sesimizi Duyurmadık, İstanbul, 1983, s. 146-147